

Zpracováno v rámci projektu CTU 0513011 (2005) na podkladě
materiálů 11. konference „Veda, vzdělávání a společnost“
Žilina 2003

**INSTRUMENTS USED IN CZECH
TECHNICAL SURVEYING
IN 19th AND 20th CENTURY**

**PRÍSTROJE ČESKÉ STAVEBNÍ
GEODEZIE 19. A 20. STOLETÍ**

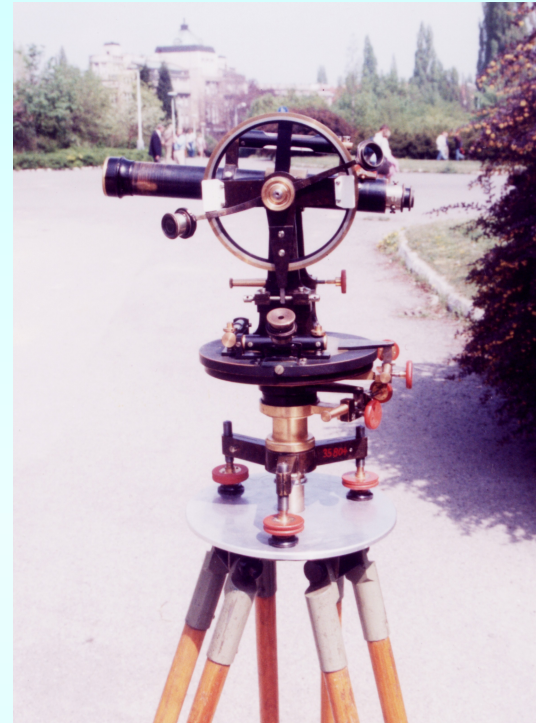
Pavel HÁNEK, ČVUT v Praze

A. Tichý (1843-1923):

„Often resulting in very costly mistakes in projects, the construction-related and technical surveying practice is among the most significant causes of increasing the prices of new buildings as well as their subsequent maintenance and operation.“

„Jedním z nejvydatnějších pramenů zdražování novostavby, jakož i pozdějšího udržování a provozu, jest stavebně-technická vyměřovací praxe, poněvadž ona často způsobila velmi nákladné omyly při sdělávání projektů.“

Skupiny přístrojů

Není-li uvedeno jinak, byly přístroje vyrobeny v 19. století

Evropská výroba

- *Francie*: **Richer, Lenoir** (Paris)
- *Anglie*: **Ramsden, Dollond** (London)
- *Švýcarsko*: **Kern** (1819), **Wild** (30. léta)
- *Německo*: **Breithaupt** (1762), **Fennel**, **Frauenhofer**, **Pistor-Martins**, **Reichenbach**, **Zeiss** (1909), **Heyde** (ftgm.)

Rakouská výroba

Firmy zaniklé s monarchií:

Prokesch (zal. 1798), **Sadtler** (1816), **Richter** (1873),
Voigtlander (1807), **Kraft** (1823), K.K. Polytechnisches
Institut -> **Starke & Kammerer** (1866).

Další firmy:

Neuhoefer (1858-1959), **Miller** (Insbruck, 1871-1965),
Fromme (1884-1970), **Rost** (1888, od 40. let 20. st.
zástupce Wild, nyní Leica)

+ **Süss** (Budapest)

Česká výroba

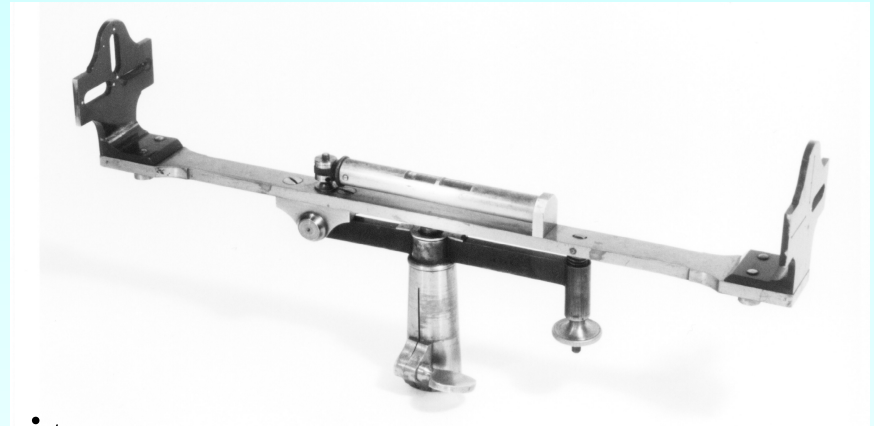
Spitra - (František, Václav Michal, Otakar),
od 1820 do konce 19. století

Brandeis, Mathias Richard (1840-1868), po jeho
smrti dílnu převzala firma **Haase & Wilhelm**

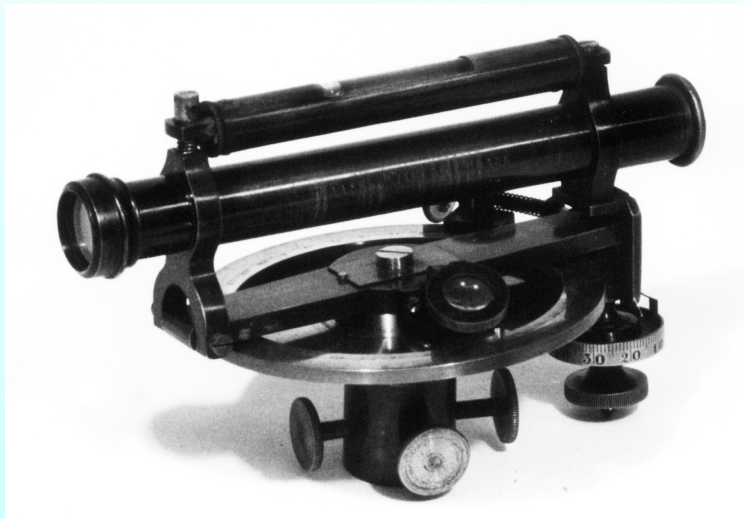
Frič, Josef (1861-1945) a Jan (1863-1897) (1883 -
50. léta 20. st.)

Srb a Štys (1919 - 1945) -> **Meopta** (1945 - 1963)

Přístroje pro měření převýšení

Spitra

Haase & Wilhelm

Gangloff

Parametry a přesnost

Přístroj	Zvětšení dalekoh. [Γ x]	Citlivost alh. libely [“]	Citlivost niv.lib. [“]	Pravítko [mm]	Směrod. odch. 1 km niv. [mm]
Trubicový kapalin.	průzory		hydrostat.	800	44,5
Dioptr	průzory		80 (34-150)	450 (315- 860)	15,5 (10,7-19)
Nivel. přístroj	21 (8-44)	20-80	20 (16-25)		3,9 (1,8-6,3)

Úhloměrné přístroje

Astroláb Haase & Wilhelm

Tachymetr Starke - Tichý

Frič DUPLEX, 1884

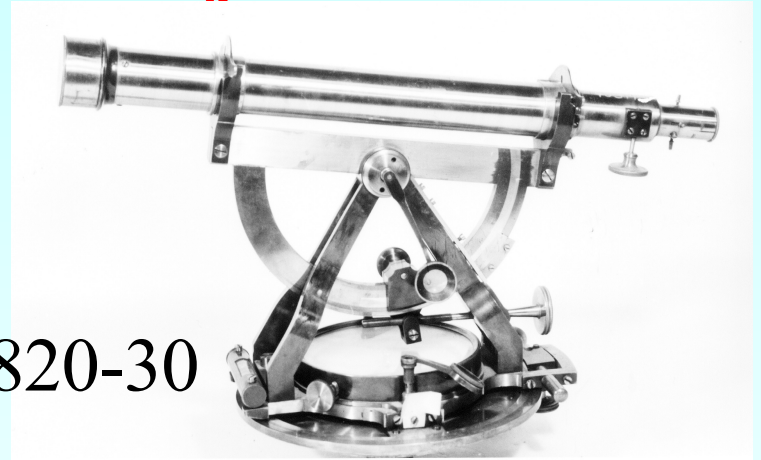
Triangulační Srb a Štys, 1923

Univerzální přístroje

Frič, po 1920

Brandeis, 1820-30

Srb a Štys, 30. léta 20. st.

Meopta, 1945-64

Parametry a přesnost

Příst.	Zvětš. [Γ x]	Alh. lib. [“]	Niv. lib. [“]	Směrodatná odchylka			Dálek. kon. 100	Přes. délky 100m [m]
				směr [“]	sv.úh. [“]	niv. [mm]		
Buzola				150- 600				
Teo - triang.	26-60	16-20	sázecí 5	3,6-5,8				
Teo - polyg.	23-30	30-35	15-22	8,5- 10,3	7,2- 8,9		±0,3	>0,15
Tach. Tichý	neurč	30	20	5-15	5-15	5-16	mikro metr	0,02- 0,01
Tach.- niv.un	8-44	32- 162	10-23	60-102	36-90	14 (5-23)	±0,2	>0,15
Teo – tach.	20	22-53	23	14-25	10		±0,2	>0,15

Přístroje pro měření délek

Řetězec a pásmo

Reflexní dálkoměr
Bernhardt

Parametry a přesnost

Pomůcka	Literatura	Délka měřidla	Přesnost na 100m délky [m]
Měřická lat'	<i>Jordan, Schoder 1873</i>	3 a 4 m	0,01 - 0,03
Řetězec	<i>Wastler, 1876</i>	20 m	0,03 - 0,10
Pásmo	<i>Schoder, Lorber 1876</i>	20 m	0,02 - 0,04